

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jaromíra Jirsy jako soudce zpravodaje a soudců Jana Musila a Vladimíra Sládečka o ústavní stížnosti **B. S.**, zastoupené Mgr. Tomášem Prokopem, advokátem se sídlem v Kolíně, Kutnohorská 43, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2015, č. j. 21 Cdo 2530/2015-348, a rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2014, č. j. 23 Co 547/2013-275, 23 Co 548/2013, za účasti **1) Nejvyššího soudu** a **2) Krajského soudu v Praze** jako účastníků řízení a společností **Kaufland Česká republika v. o. s.** se sídlem v Praze 6, Bělohorská 203 (dříve v Praze 4, Pod Višňovkou 25), zastoupené JUDr. Otou Kunzem, CSc., advokátem se sídlem v Praze 1, Vinohradská 89/90 a **Kooperativa pojišťovna, a. s., Vienna Insurance Group**, se sídlem v Praze 8, Pobřežní 665/21 (dříve v Praze 1, Templová 747), jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2015, č. j. 21 Cdo 2530/2015-348, a rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2014, č. j. 23 Co 547/2013-275, 23 Co 548/2013, **bylo porušeno** stěžovatelovo základní právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 8. 2015, č. j. 21 Cdo 2530/2015-348, a rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2014, č. j. 23 Co 547/2013-275, 23 Co 548/2013, **se ruší.**

III. Návrh vedlejšího účastníka Kaufland Česká republika v. o. s. se sídlem v Praze 6, Bělohorská 203, na náhradu nákladů řízení **se odmítá.**

Odůvodnění:

I. Řízení před obecnými soudy

1. Okresní soud v Kolíně rozsudkem ze dne 3. 7. 2013, č. j. 7 C 84/2011-222, ve spojení s doplňujícím usnesením ze dne 21. 8. 2013, č. j. 7 C 84/2011-241, výrokem I. uložil prvnímu vedlejšímu účastníku jako žalované povinnost zaplatit na náhradě škody na zdraví stěžovatelce (žalobkyni) částku 429 600 Kč. Výrokem II. řízení zastavil co do částek 24 000 Kč a 77 206 Kč s příslušenstvím v rozsahu odškodnění zaplaceného dobrovolně, a výroky III. až V. rozhodl o nákladech řízení.

2. Předmětem řízení před obecnými soudy byla náhrada škody vzniklá stěžovatelce v důsledku pracovního úrazu, který utrpěla jako zaměstnankyně vedlejšího účastníka Kaufland Česká republika v. o. s. na pozici pracovnice provozu obchodu dne 20. 2. 2009 ve věku 45 let a který spočíval v silném poškození zad. Stěžovatelce při manipulaci se zbožím limitní hmotnosti (balíkem vod 6 x 1,5 litru) tzv. „ruplo v zádech“, došlo k vymknutí bederního obratle s následným celkovým omezením hybnosti a přetrvávajícími bolestmi. V důsledku pracovního úrazu musela být dne 6. 5. 2010 podrobena stěžovatelka operaci páteře (vyhřezlé ploténky) a lékařským nálezem ze dne 21. 2. 2011 pozbyla dlouhodobě zdravotní způsobilost vykonávat práci daného druhu. Okresní soud vyšel z § 372 zákona č. 262/2006 Sb., v tehdy účinném znění (dále jen „zákoník práce“) a § 7 vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, v tehdy účinném znění (dále jen „vyhláška č. 440/2001 Sb.“). Na základě provedeného dokazování, zejména znaleckého posudku MUDr. Lubomíra Pekaře ze dne 18. 2. 2013, stěžovatelce přiznal desetinásobek základního ohodnocení bolestí, tj. ze 133 bodů na 1330 bodů, odpovídajícího při hodnotě jednoho bodu 120 Kč částce 159 600 Kč, a patnáctinásobek základního odškodnění ztížení společenského uplatnění, tj. ze 150 bodů na 2250 bodů, odpovídajících částce 270 000 Kč.

3. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 28. 1. 2014, č. j. 23 Co 547/2013-275, 23 Co 548/2013, výrokem I. rozsudek okresního soudu ve výroku I. co do částky 145 800 Kč potvrdil, a co do částky 283 800 Kč změnil tak, že žalobu zamítl; navazujícími výroky II. až V. rozhodl o nákladech řízení. V odůvodnění se odvolací soud ztotožnil se skutkovým i právním hodnocením věci okresního soudu, dospěl ovšem k závěru, že jak bolestné, tak odškodnění ztížení společenského uplatnění, je třeba zvýšit (toliko) na celkový pětinašobek základního bodového hodnocení, tedy na částky 79 800 Kč a 90 000 Kč, přičemž od výsledné částky 169 800 Kč odečetl 24 000 Kč, které byly stěžovatelce zaplacený již v průběhu řízení. Zvýšení provedené nalézacím soudem považuje odvolací soud za nepřiměřené, neboť ani znalec bodové hodnocení oproti základní sazbě podle vyhlášky č. 440/2001 Sb. nezvýšil. Poukázal na to, že odškodnění musí mít jisté hranice a racionální vztah k úrovni (základního) bodového ohodnocení.

4. Nejvyšší soud usnesením ze dne 6. 8. 2015, č. j. 21 Cdo 2530/2015-348, odmítl dovolání stěžovatelky proti rozsudku krajského soudu a zkonstatoval, že napadené rozhodnutí je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Vzhledem k charakteru dovolacího řízení se blíže nezabýval námitkou rozporu přiznaného odškodnění se skutkovými okolnostmi případu.

II. Ústavní stížnost a vyjádření dalších účastníků

5. Proti usnesení Nejvyššího soudu a rozsudku krajského soudu se stěžovatelka brání ústavní stížností ze dne 16. 10. 2015, ve které navrhuje, aby Ústavní soud tato rozhodnutí zrušil. Byť usnesení dovolacího soudu výslovně nezahrnula do petitu, z obsahu ústavní stížnosti je nepochybné, že se domáhá i jeho zrušení. Stěžovatelka zejména namítá zásah do práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), který spatřuje v tom, že odvolací soud oproti soudu prvního stupně její nárok na odškodnění nepřiměřeným způsobem zkrátil,

aniž by svůj postup blíže odůvodnil. Plně vycházel ze skutkového stavu, jak byl zjištěn okresním soudem, neprováděl další dokazování a nezpochybnil ani žádné z tvrzení stěžovatelky ohledně závažnosti poškození jejího zdraví. Z rozsudku odvolacího soudu nelze vyčíst žádné konkrétní a pádné argumenty, které jej vedly k přehodnocení závěrů soudu nalézacího, přičemž na toto pochybení nezareagoval ani soud dovolací. Ve svém důsledku jí tak obecné soudy přiznaly částku v rozsahu několikanásobku průměrné mzdy, což je podle stěžovatelky v rozporu s principem proporcionality.

6. Krajský soud v Praze ve vyjádření k ústavní stížnosti ze dne 10. 11. 2015 odkazuje na odůvodnění svého rozsudku a vyjadřuje přesvědčení, že nezasáhl do ústavně zaručených práv stěžovatelky. Zdůrazňuje, že k moderaci odškodnění přistoupil právě z důvodu proporcionality ve vztahu k závažnosti následků úrazu.

7. Nejvyšší soud ve vyjádření k ústavní stížnosti zde dne 18. 11. 2015 navrhuje, aby byla ústavní stížnost odmítnuta. Námitky uplatněné v ústavní stížnosti považuje dovolací soud za vyjádření nesouhlasu neúspěšného účastníka s průběhem a výsledkem soudního řízení; je přesvědčen, že odvolací soud rozhodl způsobem, který nelze označit za zjevně excesivní a který nemá ústavněprávní přesah.

8. Vedlejší účastník Kaufland Česká republika v. o. s. ve vyjádření k ústavní stížnosti ze dne 24. 11. 2015 navrhuje, aby byla ústavní stížnost zamítnuta a současně aby mu byla přiznána náhrada nákladů řízení; vyjadřuje přesvědčení, že obecné soudy postupovaly v souladu se zákonem i ústavním pořádkem. Odvolací soud podle něj své rozhodnutí řádně odůvodnil, přičemž v daném případě nedošlo ani k porušení principu proporcionality. Výrazné zvýšení odškodnění je určeno pro případy faktického vyřazení poškozeného ze života a uplatnění ve společnosti, což se ovšem v případě stěžovatelky nestalo.

9. Druhý vedlejší účastník se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

10. Stěžovatelka podáním ze dne 5. 1. 2016 k vyjádření dalších účastníků i vedlejšího účastníka a) uvádí, že svoji ústavní stížnost i nadále považuje za důvodnou, přičemž plně odkazuje na argumentaci v ní uplatněnou.

III. Posouzení ústavní stížnosti

11. Ústavní soud nejprve přezkoumal náležitosti ústavní stížnosti a konstatuje, že byla podána včas, osobou oprávněnou a stěžovatelka je v souladu s § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zastoupena advokátem. Ústavní stížnost rovněž není nepřipustná ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

12. K posouzení věci si Ústavní soud vedle vyjádření účastníků a vedlejších účastníků vyzádal spis Okresního soudu v Kolíně vedený pod sp. zn. 7 C 84/2011.

13. O ústavní stížnosti rozhodl Ústavní soud veřejně bez nařízení ústního jednání, neboť v intencích § 44 věty první zákona o Ústavním soudu dospěl k závěru, že by od tohoto jednání nebylo možno očekávat další objasnění věci.

14. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti. Není součástí soustavy obecných soudů, a nepředstavuje proto ani další instanci přezkumu jejich rozhodnutí. Vedení vlastního řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, jakož i výklad a aplikace práva na daný případ, náleží obecným soudům. K zásahu do činnosti orgánů veřejné moci je povolán Ústavní soud výhradně tehdy, pokud z jejich strany došlo k porušení ústavně zaručených práv nebo svobod. Pro přezkum Ústavním soudem není sama o sobě rozhodná věcná správnost či konkrétní odůvodnění rozhodnutí obecných soudů, nýbrž výhradně dodržení ústavního rámce jejich činnosti.

15. Po seznámení s procesním spisem, vyjádřeními účastníků (vedlejšího účastníka), dospěl čtvrtý senát Ústavního soudu k jednomyslnému závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

16. Ústavní soud vyšel ze zjištění, že obecné soudy všech stupňů shledaly naplnění předpokladů odpovědnosti společnosti Kaufland Česká republika v. o. s. za škodu způsobenou stěžovatelce pracovním úrazem. Jejich rozhodnutí se liší pouze co do výše odškodnění bolestí a ztížení společenského uplatnění. Zatímco soud prvního stupně stěžovatelce za aplikace § 372 ve spojení s § 388 zákoníku práce a § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. přiznal odškodnění ve výši 429 600 Kč ve výši desetinásobku základního bodového ohodnocení, resp. patnáctinásobek základního ohodnocení ztížení společenského uplatnění, odvolací soud nárok moderoval na částku 169 800 Kč jako na pětinasobek základního bodového hodnocení odškodnění bolesti i ztížení společenského uplatnění. Učinil tak ovšem způsobem, který Ústavní soud považuje za ústavně nekonformní.

17. Ústavní soud konkrétně dospěl k závěru, že rozsudek Krajského soudu v Praze ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu, kterým bylo jeho rozhodnutí aprobováno, naplňuje znaky nepřipustné svévole v soudním rozhodování, a bylo jím proto zasaženo do ústavně zaručeného práva stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Pojem svévole je třeba vztáhnout mj. na případy závažného nesouladu právních závěrů se skutkovými zjištěními či na interpretaci, která je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, např. v podobě přepjatého formalismu [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. III. ÚS 677/07 (N 179/47 SbNU 371), ze dne 12. 7. 2006, sp. zn. III. ÚS 151/06 (N 132/42 SbNU 57) nebo ze dne 10. 3. 2005, sp. zn. III. ÚS 303/04 (N 52/36 SbNU 555), všechna zde uváděná rozhodnutí dostupná na <http://nalus.usoud.cz>]. Nezávislost rozhodování obecných soudů se uskutečňuje v ústavním a zákonném procesním a hmotněprávním rámci. Procesněprávní rámec představují především principy řádného a spravedlivého procesu, mezi které náleží povinnost soudů řádně odůvodnit jejich rozhodnutí.

18. Odůvodnění rozsudku krajského soudu vykazuje z pohledu požadavků ustálené judikatury Ústavního soudu deficit [srov. např. nálezy ze dne 6. 3. 1997, sp. zn. III. ÚS 271/96 (N 24/7 SbNU 153), ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 521/05 (N 70/40 SbNU 691), nebo ze dne 12. 7. 2006, sp. zn. III. ÚS 151/06 (N 132/42 SbNU 57)]. Z pohledu ústavněprávních požadavků na rozhodovací činnost obecných soudů nemůže obstát postup krajského soudu, který moderoval výši odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění stěžovatelky z částky 429 600 Kč na 169 800 Kč, tedy

takřka na jednu třetinu částky přiznané soudem prvního stupně, aniž by důsledně a srozumitelně vyložil, jaké důvody jej k tomuto postupu vedly.

19. Krajský soud se omezil na konstatování, že ani znalec bodové hodnocení bolestného oproti základní sazbě podle vyhlášky č. 440/2001 Sb. nezvýšil. K tomu je třeba uvést, že znalec sice může sám zvýšit bodové hodnocení postupem podle § 6 odst. 1, nicméně je to vždy soud, kdo rozhoduje o konkrétní výši odškodnění a jeho případném zvýšení podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb., a to na základě okolností konkrétního případu a skutkových zjištění o jeho závažnosti, přičemž tuto svoji odpovědnost nemůže přenášet na znalce, jehož úkolem je (výhradně) vysvětlit skutkové okolnosti, na kterých závisí rozhodnutí soudu a k jejichž posouzení je třeba odborných znalostí, kterými soud nedisponuje (§ 127 odst. 1 o. s. ř.). Přestože soud nesmí přezkoumávat odborné skutkové závěry znalce, je znalecký posudek jen jedním z důkazů, které je soud povinen hodnotit podle klíčové zásady volného hodnocení důkazů (§ 132 o. s. ř.), tedy každý zvlášť a všechny v jejich vzájemné souvislosti. K zásadní roli úvahy soudu při rozhodování o mimořádném zvýšení náhrady za ztížení společenského uplatnění podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2013, sp. zn. III. ÚS 2365/11 (N 162/70 SbNU 511), nebo ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. I. ÚS 92/08 (N 36/52 SbNU 367).

20. Jestliže odvolací soud výši odškodnění přiznanou soudem prvního stupně snížil, byl povinen konkrétně a jasně vysvětlit, jaké důvody jej k takovému postupu vedly, přičemž z ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. nijak nevyplývá, že by výše odškodnění musela být vyčíslena jako určitý konkrétní násobek základního bodového hodnocení. Citované ustanovení, které již pozbylo účinnosti, hovoří jen o „přiměřeném“ zvýšení, nikoliv o násobcích bodového ohodnocení. Nedostačující je pak i obecná úvaha odvolacího soudu, že výše odškodnění musí mít jisté hranice a racionální vztah k úrovni základního bodového ohodnocení. Krajský soud žádným způsobem, např. porovnáním s jinými případy či potenciálními odlišnými skutkovými okolnostmi, nespecifikoval, proč právě pětinasobek základního bodového hodnocení odpovídá konkrétním okolnostem případu a je přiměřený. Při posouzení věci mimoto zcela převzal skutková zjištění provedená okresním soudem, neprováděl další dokazování a k moderaci nároku dospěl pouze na základě poměrně elementární úvahy.

21. Ve světle procesního postupu krajského soudu je přiznaná částka odškodnění značně problematická vzhledem k zásadnímu poškození zdraví, které stěžovatelka v důsledku pracovního úrazu utrpěla a které je spojeno nejen s dlouhodobým pozbytím zdravotní způsobilosti vykonávat práci daného druhu, ale i s významnými doživotními následky. Byť Ústavní soud není povolán nahrazovat rozhodovací činnost obecných soudů a vyjadřovat se ke konkrétní výši odškodnění, jeví se přiznaná částka ve výši 169 800 Kč vzhledem ke skutkovým okolnostem případu a rozsahu poškození zdraví stěžovatelky a za situace, kdy stanovení konkrétní částky nebylo krajským soudem ani řádně odůvodněno, jako rozporná s principem proporcionality. V této souvislosti je přitom třeba znovu zdůraznit, že ustanovení § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. nepředpokládá, že by výše odškodnění musela být vyčíslena jako určitý konkrétní násobek základního bodového hodnocení, přičemž postupné masivní rozšíření tohoto ustanovení v soudní praxi vypovídá o celkové problematické koncepci této (dřívější) podzákoně úpravy.

22. Jak vyložil již v nálezu ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03 (N 186/38 SbNU 499), a znovu potvrdil v nálezu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 2955/10 (N 64/64 SbNU 735), Ústavnímu soudu sice nepřísluší konstatovat, v jaké konkrétní výši by náhrada imateriální újmy za ztížení společenského uplatnění měla být přiznána, i v těchto věcech je však nutno vycházet z principu proporcionality. Obecné soudy mají při posuzování konkrétních případů prostor k úvaze, v jakých případech a k jakému zvýšení přistoupí na základě § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb., z hlediska ochrany ústavnosti však obecné soudy musejí dbát na to, aby přiznaná výše odškodnění ztížení společenského uplatnění byla založena na objektivních a rozumných důvodech a aby mezi přiznanou výší (peněžní částkou) a poškozením zdraví jako způsobenou škodou (újmou) existoval vztah přiměřenosti.

23. V projednávané věci bylo odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění v důsledku pracovního úrazu třeba vyčíslit pomocí bodového hodnocení na základě § 372 zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2015 a podle sazby odpovídající konkrétnímu způsobu poškození zdraví a stanovené v příloze vyhlášky č. 440/2001 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2013. Obecné soudy byly nicméně i v takovém případě povinny rozhodnout o navýšení základní bodové sazby ve smyslu § 388 zákoníku práce ve spojení s § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. tak, aby výsledná částka odškodnění co nejvíce odpovídala okolnostem konkrétní věci a skutečným následkům, které poškozený utrpěl v důsledku pracovního úrazu. Nemuselo se přitom vůbec jednat o určitý násobek základního bodového hodnocení, tím méně byly obecné soudy povinny odůvodňovat, proč vzhledem k okolnostem věci zvolily právě konkrétní násobek.

24. V této souvislosti je třeba poukázat na zjevnou a dlouhodobou disproporci mezi základními sazbami odškodnění podle vyhlášky č. 440/2001 Sb. a skutečným rozsahem újmy poškozených, a to zejména v typově závažnějších případech. Tato disproporce a celkově problematická konstrukce bodového hodnocení ostatně vedla ke zrušení vyhlášky tzv. novým občanským zákoníkem s účinností od 1. 1. 2014. Ve vztahu k úpravě povinnosti k odčinění újmy na zdraví podle občanského zákoníku následně došlo k celkové koncepční změně právní úpravy, která stanovení konkrétní výše zcela ponechává na posouzení soudu. Jako nezávazné vodítko byla následně Nejvyšším soudem vydána Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 obč. zák.), dostupná na www.nssoud.cz, která sice zavádí určitou podobu bodového hodnocení, avšak pouze pro oblast odčinění bolestí. Pro oblast ztížení společenského uplatnění metodika bodový systém zcela opouští a vymezuje obecný rámec vlivu na dosavadní aktivity a participace, přičemž vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vypracované Světovou zdravotnickou organizací. Lze dodat, že z hlediska ochrany ústavnosti může být problematické i omezené bodové hodnocení podle metodiky Nejvyššího soudu, neboť při o odčinění újmy pojmově nelze rozhodovat na základě určitých tabulkově předvídaných bodových počtů, nýbrž výhradně vycházejí z dokazování a s náležitým zřetelem k okolnostem konkrétní věci, což dal ostatně s účinností od 1. 1. 2014 jasně najevo i zákonodárce.

25. Pro oblast odškodňování bolestí a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání bylo po zrušení vyhlášky č. 440/2001 Sb. s výrazným časovým odstupem na základě zmocňovacího ustanovení § 271c zákoníku práce, ve znění účinném od 1. 10. 2015, přistoupeno k vydání

prováděcího nařízení č. 276/2015 Sb. účinného od 26. 10. 2015, které pro oblast pracovních vztahů znovuzavádí systém bodového hodnocení, a to jak pro odčinění bolestí, tak i ztížení společenského uplatnění. Takový postup se nicméně z pohledu Ústavního soudu jeví jako problematický jednak tím, že prováděcí předpis přinejmenším ve vztahu k odčinění ztížení společenského uplatnění nerespektuje systém stanovení náhrady podle metodiky Nejvyššího soudu. Zejména však opomíjí výchozí premisu rekonstruovaného civilního soukromého práva, na níž staví rovněž metodika Nejvyššího soudu (srov. bod I. preambule), totiž že rozhodovací činnost soudů při stanovení konkrétních částek odčinění je třeba oprostit od vlivu moci výkonné, která není oprávněna limitovat soudy v přiznávání spravedlivé a dostatečné náhrady. Nařízení č. 276/2015 Sb. mimoto fixuje hodnotu 1 bodu na 250 Kč, avšak metodika Nejvyššího soudu odvozuje hodnotu bodu od průměrné mzdy.

26. Byť si je Ústavní soud vědom toho, že obecné soudy byly při posouzení projednávané věci vázány tehdy účinnou úpravou § 372 ve spojení s § 388 zákoníku práce a vyhlášky č. 440/2001 Sb., při stanovení konkrétní výše odškodnění jim nic nebránilo zohlednit i navazující, zásadním způsobem odlišný vývoj, který reflektoval neudržitelnost dosavadní právní úpravy jak co do celkové koncepce, tak i co do hodnoty jednoho bodu. Zatímco totiž rozhodnutí soudu prvního stupně bylo vydáno ještě před účinností tzv. nového občanského zákoníku, napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vyneseno již za jeho účinnosti a dovolací soud o věci rozhodoval s výrazným časovým odstupem, více než rok a půl po projednání metodiky v březnu 2014.

27. Široká oprávnění obecných soudů při rozhodování o odškodnění bolestí a ztížení společenského uplatnění podle předchozí právní úpravy přitom byla potvrzena i judikaturou Ústavního soudu, který v nálezu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 50/05 (2/2008 Sb., N 161/47 SbNU 133), vycházel z možnosti obecných soudů vyhlášku č. 440/2001 Sb. jako protiústavní vůbec neaplikovat a o výši odškodnění rozhodnout výhradně podle okolností konkrétní věci. Tímto náležen zamítl návrh Obvodního soudu pro Prahu 1 na zrušení § 444 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, v tehdy účinném znění, jako zmocňovacího ustanovení k vydání vyhlášky č. 440/2001 Sb., přičemž v odůvodnění zdůraznil, že soudce je ve smyslu čl. 95 odst. 1 Ústavy vázán výhradně zákonem a je oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu s ústavním zákonem, což se týká i § 7 vyhlášky č. 440/2001 Sb. Zdůraznil, že dojde-li přitom obecný soud k závěru, že jde o podzákoným předpisem stanovené pravidlo chování, které je v kontextu daného případu v rozporu se zákonem, je povinen je nepoužít a v odůvodnění rozhodnutí objasnit důvody takového postupu. K diskreci obecných soudů při určování výše odškodnění ztížení společenského uplatnění za použití vyhlášky č. 440/2001 Sb. srov. též nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 501/13, nebo ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. III. ÚS 350/03 (N 186/38 SbNU 499).

IV. Závěr

28. Na základě výše uvedených důvodů Ústavní soud stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu výrokem I. vyslovil, že usnesením Nejvyššího soudu a rozsudkem krajského soudu bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Vzhledem k tomu, že ústavní stížnosti bylo vyhověno, Ústavní soud podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu výrokem II. obě rozhodnutí zrušil.

29. Na obecných soudech v dalším řízení bude, aby znovu projednaly případ stěžovatelky a o jejím nároku na náhradu škody způsobené pracovním úrazem rozhodly při respektu k výše uvedenému právnímu názoru Ústavního soudu tak, aby výsledná částka přiznaného odškodnění co nejvíce odpovídala okolnostem konkrétní věci a skutečným následkům, které stěžovatelka utrpěla v důsledku pracovního úrazu.

30. O návrhu vedlejšího účastníka na přiznání náhrady nákladů řízení rozhodl vycházející z toho, že v intencích § 62 odst. 4 zákona o Ústavním soudu se jedná o postup spíše výjimečný, přicházející v úvahu pouze v odůvodněných případech a podle výsledku řízení. V projednávané věci je vyhovění návrhu na přiznání náhrady nákladů řízení bezpředmětné již vzhledem k výsledku řízení, neboť vedlejší účastník neměl ve věci úspěch. O jeho návrhu proto Ústavní soud rozhodl výrokem III. tak, že jej podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu odmítl jako návrh zjevně neopodstatněný.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 16. února 2016

Jaromír Jirsa
předseda senátu

Právní věta: Odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění v důsledku pracovního úrazu bylo třeba vyčíslit na základě § 372 zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2015 a podle sazby odpovídající konkrétnímu způsobu poškození zdraví a stanovené v příloze vyhlášky č. 440/2001 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2013 pomocí bodového hodnocení. Obecné soudy byly nicméně i v takovém případě povinny rozhodnout o navýšení základní bodové sazby ve smyslu § 388 zákoníku práce ve spojení s § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. tak, aby výsledná částka odškodnění co nejvíce odpovídala okolnostem konkrétní věci a skutečným následkům, které poškozený utrpěl v důsledku pracovního úrazu. Nemuselo se přitom vůbec jednat o určitý násobek základního bodového hodnocení, tím méně byly obecné soudy povinny odůvodňovat, proč vzhledem k okolnostem věci zvolily právě konkrétní násobek.

Ve vztahu k úpravě povinnosti k odčinění újmy na zdraví podle občanského zákoníku účinného od 1. 1. 2014 došlo k celkové koncepční změně právní úpravy, která stanovení konkrétní výše zcela ponechává na posouzení soudu. Jako nezávazné vodítko byla následně Nejvyšším soudem vydána Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 obč. zák.), která sice zavádí určitou podobu bodového hodnocení, avšak pouze pro oblast odčinění bolestí. Pro oblast ztížení společenského uplatnění metodika bodový systém zcela opouští a vymezuje obecný rámec vlivu na dosavadní aktivity a participace, přičemž vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vypracované Světovou zdravotnickou organizací. Ústavní soud dodává, že z hlediska ochrany ústavnosti může být problematické i omezené bodové hodnocení podle metodiky Nejvyššího soudu, neboť při o odčinění újmy pojmově nelze rozhodovat na základě určitých tabulkově předvídaných bodových počtů, nýbrž výhradně vycházejí z dokazování a s náležitým zřetelem k okolnostem konkrétní věci, což dal ostatně s účinností od 1. 1. 2014 jasně najevo i zákonodárce.